

MEHNAT MUHOFAZASINING MAQSADI VA VAZIFALARI

Karayeva Shoirra

Kosonsoy tuman 1-son kasb-hunar maktabi

Mehnat muhofazasi fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Mehnat muhofazasining maqsadi va vazifalari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Mehnati muhofazasi, inson salomatligi, mehnat faoliyati samaradorligi, ijtimoiy-huquqiy, mehnat gigienasi, mehnat fiziologiyasi va psixologiyasi, ergonomika, ishlab chiqarish toksikologiyasi.

Mehnati muhofazasi - bu mehnatni muhofaza qilish, inson salomatligi va mehnat faoliyati samaradorligini ta'minlaydigan qonun hujjatlari va tegishli ijtimoiy-iqtisodiy, texnik, gigiena va tashkiliy chora-tadbirlar tizimidir.

Mehnat muhofazasi oldida turgan vazifalarning murakkabligi sog'lom va xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish vazifalari bilan bevosita yoki bilvosita bog'liq bo'lgan ko'plab ilmiy fanlarning yutuqlari va xulosalaridan foydalanishni talab qiladi. Bu, birinchi navbatda, ijtimoiy-huquqiy fanlar va qonun hujjatlariga, shuningdek, mehnatni ilmiy tashkil etish, texnik estetika, ergonomika, ijtimoiy va muhandislik psixologiyasi sohasidagi tadqiqotlarga taalluqlidir.

Mehnatni muhofaza qilishning asosiy obyekti mehnat jarayonida shaxs bo'lganligi sababli, bir qator tibbiy va biologik fanlar (mehnat gigienasi, mehnat fiziologiyasi va psixologiyasi, ergonomika, ishlab chiqarish toksikologiyasi, kasbiy patologiya, ishlab chiqarish ekologiyasi va boshqalar)dan foydalaniladi. Shuningdek, mehnat muhofazasi masalalari yong'in va portlashlarning oldini olish choralari ishlab chiqarish bilan chambarchas bog'liqdir.

Ayniqsa, mehnatni muhofaza qilish bilan mehnatni ilmiy tashkil etish, ergonomika, muhandislik psixologiyasi va texnik estetika fanlari o'rtasida yaqin aloqalar mavjud. Mashina (uskunalar) va atrof-muhit bilan ishlaydigan odamning o'zaro ta'sirini o'rganishda kompleks, tizimli yondashuv zarur. Bunday yondashuvga sabab, oxirgi paytda texnik qurilmalar, nevropsixik ortiqcha yuklar ko'paydi, kasbiy kasalliklar paydo bo'ldi, baxtsiz hodisalar, ofatlar va boshqa noxush oqibatlar ko'payganidadir. Ishlab chiqarishni yanada rivojlantirish tendensiyasi texnologiyani yanada murakkablashtirish, yirik komplekslarni boshqarishni markazlashtirishda yotadi.

Mutaxassislarning asosiy vazifasi esa texnologiya va inson o'rtasidagi optimal o'zaro ta'sir qilish usullari va vositalarini aniqlashdir. Bunday sharoitda mehnat

qurollarini loyihalashda insonning fiziologik va psixologik xususiyatlarini, uning estetik didi va ijtimoiy fazilatlarini har tomonlama hisobga olish katta ahamiyatga ega.

Bunday hisobining imkoniyatlari ergonomika bilan ifodalanadi. Ergonomika muayyan faoliyat turlari uchun mos variantlarni ishlab chiqadi, texnik vositalarga va kasbiy tanlash, o'qitish, ta'limga qo'yiladigan talablarni shakllantiradi, baxtsiz hodisalar va kasbiy kasalliklarga olib kelishi mumkin bo'lgan yashirin sabablarni aniqlashda yangi imkoniyatlar ochadi.

Mehnat muhofazasi muammolarini hal etishda muvaffaqiyat ko'p jihatdan ushbu sohada mutaxassislarni tayyorlash sifatiga, ularning zamonaviy ishlab chiqarishning murakkab sharoitida to'g'ri qaror qabul qila olishiga bog'liq. Shuning uchun har bir kollej bitiruvchisi mehnat muhofazasi sohasida nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishi kerak, chunki ishlab chiqarish obyektlarida mehnat muhofazaqsh holati, xavfsiz uskunalarni ishlab chiqish samaradorligi va sog'lom va xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish bo'yicha ishlarni tashkil etish, bunda iqtisodiy samaradorligi ko'p jihatdan mutaxassislarni tayyorlash sifatiga bog'liq.

- xavfsizlik texnikasi - xavfli ishlab chiqarish omillari ta'sirini oldini olish uchun tashkiliy chora-tadbirlar va texnik vositalar tizimi;

- ishlab chiqarish sanitariyasi - tashkiliy chora-tadbirlar tizimi va texnik vositalar oldini olish yoki zararli ishlab chiqarish omillariga ta'sirini kamaytirish;

- mehnat muhofazasi - xavfli va zararli ishlab chiqarish omillari ta'sirini istisno qiladigan mehnat sharoitlarining holati;

- xavfli ishlab chiqarish omili - ishlab chiqarish omili bo'lib, uning ta'siri muayyan sharoitlarda ishchilarning shikastlanishiga yoki sog'lig'ining boshqa keskin yomonlashishiga olib keladi;

- Zararli ishlab chiqarish omili - ishlab chiqarish omili bo'lib, uning ta'siri ma'lum sharoitlarda ishchining kasallanishiga yoki ish faoliyatini pasayishiga olib keladi.

- ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisasi - ishchi o'z mehnat vazifalarini yoki ish rahbarining topshiriqlarini bajarayotganda xavfli ishlab chiqarish omilining ta'siri;

- ishlab chiqarish uskunasining xavfsizligi - me'yoriy texnik hujjatlarda belgilangan sharoitlarda belgilangan funksiyalarni bajarishda mehnat muhofazasi talablariga muvofiqligini ta'minlash uchun ishlab chiqarish uskunasining xususiyati;

- ishlab chiqarish jarayonining xavfsizligi - me'yoriy texnik hujjatlarda belgilangan sharoitlarda xavfsiz ishlash talablariga rioya qilishni ta'minlash uchun ishlab chiqarish jarayonining xususiyati.

Xulosa o'rnida, Mehnat muhofazasi ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar, kasbiy kasalliklar, avariylar, portlashlar, yong'inlarning mumkin bo'lgan sabablarini aniqlaydi va o'rganadi, ushbu sabablarni bartaraf etish, odamlar uchun xavfsiz va qulay mehnat sharoitlarini yaratish bo'yicha chora-tadbirlar va talablar tizimini ishlab

chiqadi. Bunda ulkan ijtimoiy samara bilan bir qatorda ma'lum bir iqtisodiy samaraga ham erishiladi.

Adabiyotlar:

1. O'. R. Yo'ldoshev, O. D. Raximov, R. T. Xo'jaqulov, O. T. Hasanova. Mehnatni muhofaza qilish. Toshkent-2011. O'quv qo'llanma.
2. A. Abduraxmonov, G'. Maxmudov, Ye. Yo'ldoshev. Avtomobil elektr jihozlarini ishlatish, diagnostika qilish va ta'mirlash. Toshkent – ILM ZIYo-2011. O'quv qo'llanma.
3. G'. Yormatov, Yo. Isamuxamedov. Mehnatni muhofaza qilish. Darslik. Toshkent "O'zbekiston" 2002.
4. Mutalib Sodiqov, Basriddin Yusupov. Mehnat muhofazasi. O'quv qo'llanma. Toshkent-G'afur G'ulom-2008.